

Tarih: 24.12.2010

Kritik (Eleştirel) Düşünmeyi Tanımlama

İnanç ve eylemler için bir rehber niteliği taşıyan kritik (Eleştirel) düşünme; gözlem, deneyim, tefekkür, akıl yürütme veya iletişim yoluyla elde edilen veya üretilen bilgilerin, etkin bir şekilde ve ustalıkla kavramsallaştırılması, uygulanması, analiz edilmesi, sentezlenmesi ve/veya değerlendirilmesine dayanan, disipline edilmiş zihinsel bir süreçtir.

Daha açık bir ifadeyle, kritik düşünme; açıklık, doğruluk, netlik, tutarlılık, ilgililik, kanıtlanabilirlik, sağlam nedenler, derinlik, genişlik ve hakkaniyet gibi başlıkları kapsayan fakat bunlarla sınırlı olmayan evrensel entelektüel değerleri esas alır.

Kritik düşünme; tüm muhakeme yollarında örtülü olarak bulunan bazı düşünce yapılarının ve öğelerinin incelenmesini gerektirir. Amaç, problem veya ana konu; varsayımlar; kavramlar; deneysel temellendirme; sonuca varan muhakeme, akıl yürütme ya da sonuçlar; alternatif bakış açılarından yapılan itirazlar ve referans çerçevesi bunlardandır. Eleştirel düşünme - çeşitli konu, sorun ve amaçlara yanıt niteliği taşımasından dolayı- ilmi, matematiksel, tarihi, antropolojik, iktisadi, ahlaki ve felsefi düşünmenin aralarında bulunduğu iç içe örülü düşünme biçimleriyle ortak hareket eder.

Eleştirel düşünme iki unsura sahip olarak görülebilir:

- 1) Bilgi ve inanç üreten ve işleyen beceriler,
- 2) Bu becerileri, öncü davranışa uygulama kararlılığı üzerine kurulmuş alışkanlık.

Bu yüzden eleştirel düşünme:

- 1) Bilginin arandığı ve işlendiği belirgin bir yöntemi ihtiva ettiğinden, tek başına bilgiyi elde etme ve hatırlama demek değildir.
- 2) Becerilerin sürekli kullanımını gerektirdiğinden yalnızca bu becerilere sahip olma demek değildir.
- 3) Sonuçlarını kabul etmeden sadece bu becerileri (bir alıştırma olarak) kullanma demek değildir.

Kritik düşünme, altında yatan motivasyona bağılı olarak farklı biçimlere bürünebilir. Bencilce nedenlerle kullanıldığında, genellikle bir kişinin veya bir grubun çıkar amacıyla düşünceleri ustaca manipüle etmeleri şeklinde kendini gösterir. Bu tür bir durumda, her ne kadar pragmatik olarak başarılı olsa da entelektüel açıdan kusurlu bir kullanım söz konusudur. Sağduyulu bir şekilde ve entelektüel bütünlük içinde ele alındığında ise, entelektüel açıdan daha yüksek bir seviyede yer almakla birlikte, kritik düşünmeyi bencilce kullanmayı alışkanlık haline getirmiş olanlarca "idealizm" suçlamalarına maruz kalmak söz konusu olabilir.

Kritik düşünmenin hiç bir türü tüm bireylerde ortak olarak görülebilecek evrensel bir niteliğe sahip değildir; disiplin dışı ve mantığa aykırı düşünme dönemleri herkeste görülebilir. Dolayısıyla kritik düşünmenin kalitesi seviye seviyedir ve diğer şeylerin yanı sıra belli bir düşünme alanındaki ya da belli bir sorular bütünü karşısındaki deneyimin kalite ve derinliğine bağılı olarak değişir. Kimse kritik düşünmeyi hayatına baştan sona hakim kılamaz, kritik düşünme herkesin hayatında farklı oranlarda yer alır. Herkes şu veya bu şekilde basiretinin zaman zaman bağılandığı, zaman zaman açıldığı, çeşitli nedenlerle kendi kendini kandırmaya eğilimli olduğu dönemlerden geçebilir. İşte bu yüzden kritik düşünme becerilerinin ve istidadının kazanılması ömür boyu sürecek bir uğraştır.

Not: Bu makale, KAD Platformu Tercüme Birimi tarafından İngilizce'den tercüme edilmiştir.

Kaynaklar:

http://www.criticalreading.com/critical_thinking.htm

http://www.criticalthinking.org/aboutCT/define_critical_thinking.cfm

KAD PLATFORMU SİTESİNDEN ALINMIŞTIR.

